

Ledare Op ed

Nils Funcke: Inskränk inte det fria ordet

Anette Novak, tidigare särskild utredare, och Alice Bah Kuhnke, statsråd. Foto: JESSICA GOW / TT

Då och då rasslar myndigheterna med järnnäven i lovikkavanten.

Kulturminister **Alice Bah Kuhnkes** särskilda utredare **Anette Novak** finner Tove Lifvendahls kritik av Medieutredningen "värdig" ([SvD 2/12](#)). Mer intressant än i sak är Lifvendahls "uppseendeväckande formuleringar" enligt Novak som ser krönikan ([SvD 4/12](#)) som ett utmärkt exempel på genren där "klickvänliga åsikter" går före "tillförlitlig information och fakta".

Lite temperament och sälta i debatten har aldrig skadat. Det tål både Novak och Lifvendahl och sakfrågan. Men Novak passerar gränsen för det anständiga även för vad en före detta myndighetsföreträdare bör säga. Samtidigt som hon hutar åt SvD för att "skrämma upp medborgare", erinrar hon om att tidningen tar emot det "ojämförligt största presstödet i dagens system".

Novaks argument åskådliggör i det lilla hur ett selektivt presstöd kopplat till krav på "kvalitet" kan komma att användas. Hyfsa tonen, var saklig, skräm inte upp medborgarna, håll er till fakta, sprid inte misstro, var eftertänksam ... ni får ju statligt stöd.

Alice Bah Kuhnkes utredare hävdar att hennes förslag inte "berör" grundlagarna och yttrandefriheten. Det är korrekt så till vida att hon inte lägger några förslag till ändringar i yttrandefrihetsgrundlagarna. Men dagens presstöd och i synnerhet i Novaks tappning berör och rubbar två grundbultar i tryckfrihetsförordningen – etableringsfriheten och förbudet mot hindrande åtgärder.

Etableringsfriheten liksom förbudet mot hindrande åtgärder innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får förbjuda eller på annat sätt motverka den som vill starta eller ger ut till exempel en skrift eller webbtidning. Den andra sidan av myntet är att en selektiv riktad åtgärd som premierar någon får en negativ effekt för någon annan.

Konflikten mellan grundlagen och ett selektivt presstöd blir extra tydlig när stödet kopplas till innehållet. Novak vill bara att stöd ska utgå till massmedier som står för kvalitet, demokratiska grundvärderingar och inte väcker misstro mot vissa grupper. Den som avviker från kraven ska bli återbetalningsskyldig. Tydligare än så kan

det inte bli att Novaks förslag öppnar för negativa direkta åtgärder på grund av innehållet.

Det är nu i ett relativt stabilt samhällsklimat som förutsättningarna är som störst att stärka mediernas oberoende gentemot staten. Men precis som ordföranden i Ytrandefrihetsutredningen, **Hans Schöier**, skrev 1979 är det också i lugna tider "som man riskerar att brista i vaksamhet inför sådana förskjutningar i tänkesätt, paragrafer eller praxis som kan försvaga den".

I stället för att sukta efter att få del av public-serviceföretagens anslag bör svenska tidningar och branschen planera för en tillvaro fri från selektivt stödet. Det gäller inte minst SvD.

TV4, SVT, SR och UR kan bidra till att stärka det frivilliga etiska självgranskande systemet och frigöra sig från den statliga Granskningsnämnden genom att låta sina webbplatser granskas av Pressens opinionsnämnd. Granskningsnämnden är ingen hemvist för publicister med självaktning.

För branschorganisationerna Tidningsutgivarna, Journalistförbundet, Publicistklubben och Utgivarna gäller det att inte låta sig smickras av att anförtros att bedriva myndighetsutövning. Ett korporativistiskt organ för fördelning av mediestöd vidgar och stärker den statliga styrningen.

Regering, riksdag och politikerna bör påminnas om att historien inte saknar exempel på hur befintliga regler och system använts för att i statsnyttans namn inskränka det fria ordet på ett helt annat sätt än den som skapade dem tänkt sig.

I stället för selektiva åtgärder bör staten se till att skapa generella och goda förutsättningar för medieverksamhet.

NILS FUNCKE är journalist, debattör och utbildare. Tidigare utredningssekreterare i Ytrandefrihetskommittén.

[SvD](http://www.svd.se)